

Čini nam se da ne mogu postojati uzvišeniji zahtevi od onih koje pred čoveka stavlja Jevanđelje:

“Ljubite neprijatelje svoje, blagosiljajte one koji vas kunu, činite dobro onima koji vas mrze i molite se za one koji vas vređaju i gone. ... Jer ako ljubite one koji vas ljube, kakvu platu imate? Ne čine li tako i carinici? I ako Boga nazivate samo svojoj braći, šta odviše činite? Ne čine li tako i neznabošci?” (Matej 5,43-47)

Sveto pismo opisuje duhovno iskustvo prepoznatljivo po svojim rodovima:

“Po rodovima njihovim poznaćete ih. Eda li se bere s trnja grožđe, ili s čička smokve? Tako svako drvo dobro rodove dobre rađa, a zlo drvo rodove zle rađa. Ne može drvo dobro rodova zlih rađati, ni drvo zlo rodova dobrih rađati. ... I tako dakle po rodovima njihovim poznaćete ih.” (Matej 7,16-20)

“Krotost vaša da bude poznata svim ljudima.” (Filibljanima 4,5)

Zato nam se nameće pitanje — koliko okretanje čoveka ka duhovnosti zaista dovodi do njegove karakterne reforme i pobede nad njegovim životnim iskušenjima? Da li religija zaista čini vernike karakterno boljim ljudima od ateista ili agnostika?

Kako je najveće iskušenje savremenog Zapada hedonizam, koji čoveka onespobavlja da živi za bračnog saputnika i za svoje potomstvo, pogledaćemo da li su religiozni ljudi na Zapadu u proseku skloniji stabilnijoj bračnoj zajednici i manjem procentu razvoda od onih koji ne veruju i onih koji su neopredeljeni.

Istraživanje koje je 1999. godine sprovedeno u 48 američkih država na 3854 ispitanika otkrilo je da je svaki peti ateista razveden, za razliku od religioznih ispitanika, posebno evanđeoskih vandenominacionalnih hrišćana, kod kojih je razveden čak svaki

Verske zajednice u Americi po razvedenosti brakova

Evanđeoski vandenominacionalni hrišćani	34%
Baptisti	29%
Novo-rođeni hrišćani	27%
Tradicionalni protestanti	25%
Mormoni	24%
Luterani	21%
Katolici	21%
Ateisti, agnostici	21%

treći vernik. I razna druga istraživanja na Zapadu su pokazala da su religiozni gori od ateista. Među američkim zatvorenicima procenat ateista je zanemarljiv (0,21%), u odnosu na zastupljenost ateista u prosečnoj populaciji Amerikanaca (8-16%). Od svih religija katolici su zastupljeniji u mnogo većem procentu u zatvoru nego u populaciji van zatvora. Istraživanja otkrivaju da i učenici katoličkih škola pokazuju veću sklonost ka krađi, a takođe i ka konzumiranju alkohola, marihuane i kokaina, nego učenici svetovnih škola.

Kao što vidimo religiozno iskustvo ne samo da ne pomaže prosečnom zapadnjaku da nadvlada iskušenje hedonizma i kriminala, već mu pomaže da greši slobodnije i hrabrije nego da je ateista ili agnostik.

Pogledajmo sada kakva je uloga religije na Balkanu. Karakterološki problem naroda Balkana je utkan u samu definiciju pojma balkanizacije, kojim se označava stanje rascepanosti i zaštrenosti sukoba. Kako je najveće iskušenje stanovništva zapadnog Balkana sklonost ka međunacionalnim sukobima, proverićemo da li su religiozni ljudi na Balkanu skloniji praštanju i međunacionalnom pomirenju u odnosu na ateiste i agnostike.

Istraživanje koje je obelodanio Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, a koje je rađeno u Beogradu, Zagrebu i Sarajevu, među pripadnicima pravoslavne, katoličke i islamske religije, otkrilo je da su pripadnici sve tri religije skloniji sukobima i manje spremni na praštanje i pomirenje u odnosu na ateiste i agnostike. Najgore rezultate su pokazali “oni koji se deklarišu kao ‘ubeđeni vernici koji prihvataju sva učenja svoje religije i po njima se ponašaju’. Potom slede vernici koji ne prihvataju baš sve zahteve svoje vere, a najspremniji praštanju i pomirenju jesu ateisti i agnostici.” (N. Petrović, Psihološke osnove pomirenja, 265, 2005) Psiholog prof. dr. Nebojša Petrović koji je vodio istraživanje, iznosi zaprepašujuće saznanje da oni koji visoko vrednuju religiju, jesu manje spremni da u protivniku vide ljudsko biće i da mu oprostite, nego oni koji se deklarišu kao ateisti ili agnostici. Takođe, istraživanje (donja shema) koje je radio dr. Jovan Čokorilo u Hercegovini (Trebinju i Mostaru), otkrilo je viši nivo autoritarnosti kod pripadnika sve tri religije nego kod ateista. Najautoritarniji su vernici pravoslavne vere, zatim islamske, i potom katoličke, dok su najmanje autoritarni oni koji ne veruju.

VEROISPOVEST I AUTOKRATIJA U HERCEGOVINI					
VEROISPOVEST		AUTOKRATIJA			Σ
		Niska	Srednja	Visoka	
Nisam vernik	f	31	24	13	68
	%	45,6	35,3	19,1	100
Islamska	f	28	32	19	79
	%	35,4	40,5	24,1	100
Pravoslavna	f	65	140	79	284
	%	22,9	49,3	27,8	100
Katolička	f	35	22	16	73
	%	47,9	30,1	21,9	100
Σ		159	218	127	504

Dakle, i na Balkanu, religiozni ljudi ne samo što nisu uspješniji u nadvladavanju svog duha mržnje i nepraštanja, već se tom duhu prepuštaju hrabrije i slobodnije nego ateisti i agnostici.

Okrenimo se sada ka istoku Evrope i pogledajmo zapažanje o razlici između ateista i vernika kakvo je u prethodnom veku zabeležio Lav Tolstoj:

“Kao i sada, tako i ranije, javno prihvatanje i ispovedanje pravoslav-
lja najčešće se sretalo među glupim, grubim i pokvarenim ljudima, i
među onima koji su sebe smatrali veoma značajnim. Pamet, poštenje,
iskrenost, dobrota i moral najčešće se sreću među ljudima koji su
priznavali da ne veruju. Ljudi žive onako kako svi žive, a svi žive
po načelima koja ne samo što nemaju ništa zajedničko s veroukom
nego su joj najčešće oprečna.” (Lav Nikolajevič Tolstoj, Publicistički
spisi, str. 55)

Sada nam se prirodno nameću pitanja:

Zašto su uprkos svojim visokim idealima i vrednostima religiozni ljudi u proseku gori od ateista i agnostika, i kako sami nisu svesni da ih religiozno iskustvo u proseku čini gorim nego da nisu krenuli putem religioznosti?

ZAŠTO SU RELIGIOZNI LJUDI GORI OD ATEISTA?

Postoje najmanje četiri razloga zbog kojih su religiozni ljudi gori od ateista. Prvi razlog jesu loši motivi religiozne revnosti, zatim površni moralni zahtevi koji vernike navode da vode svoju borbu na pogrešnom planu u nameri da se poprave, zatim religiozni sistemi kojima vernici umiruju svoju savest, čime sebe oslobađaju od odgovornosti za svoje postupke i na kraju, odricanje od zdravog razuma, tako da ljudi gube sposobnost da postanu svesni svoje samoobmane.

PRVI PROBLEM VEĆINE RELIGIOZNIH LJUDI

– LOŠI MOTIVI RELIGIOZNE REVNOSTI

Religiozna revnost je najčešće utemeljena na lošim pobudama, a ne na nesebičnoj ljubavi i dobroti. Iako religiozan čovek može biti spreman da da svoj život za vrednosti svoga verovanja, on često nije svestan prave prirode svoje religiozne revnosti. Iza njegovih iskrenih namera često se kriju fanatični motivi gordosti, sebičnog sentimenta i nečiste savesti.

Čovek koji je dobar iz gordosti, sebičnog sentimenta ili nečiste savesti (krivice), u trenucima stresa otkriva pravu prirodu pokretačkih motiva koje inače pogrešno naziva pojmom ljubavi. Gordost čoveka čini preosetljivim na uvrede i sklonim sukobima, nečista savest ga čini pa-

ranoidnim i sklonim da u drugima vidi neprijatelje koji mu rade o glavi, dok ga sebični sentiment čini ranjivim i nesposobnim da se žrtvuje za druge ljude.

Kako nastaju ti loši motivi?

Svrha prijatnih osećanja jeste da usmere našu pažnju ka potrebama drugih ljudi. Ali ako su nam sama osećanja važnija od ljudi radi kojih postoje, onda je reč o našoj sebičnosti. Sebična osoba čini dobro delo radi sebe, da bi se lepo osećala, a ne radi odgovora na potrebe drugih ljudi.

Isto tako predstava i o vrednosti i značaju onoga što činimo ima svrhu da nas navede da se bavimo pitanjima od opšteg značaja i da tako odgovorimo na potrebe šire društvene zajednice. Ali ako nam je vrednost našeg dela važnija od drugih ljudi, to se zove ponositost. Nacionalista više voli nacionalne vrednosti nego same ljude, pripadnike svoje nacije, i pokazaće spremnost da žrtvuje ljude radi razloga i vrednosti zbog kojih ih voli.

Takođe, savest ima svrhu da nas opomene kada grešimo. Međutim, ako sama savest postane pokretačka snaga umesto ljubavi, tada dobro delo ne činimo zato što zaista volimo druge ljude, već zato što dobrim delima želimo da umirimo glas svoje nečiste savesti.

Sveštenstvo svesno ili podsvesno zna da većinu ljudi ne pokreće ljubav i da bi zato razumni nalozi na dobrotu njihova srca ostavila tupim i ravnodušnim. Da bi imali uticaja nad masom sveštenici pobuđuju kod svojih vernika fanatične motive. Pričom o korisnosti i prijatnosti religioznog iskustva, oni pobuđuju sebičnost. Pričom o korenima, precima i raznim drugim verskim i nacionalnim vrednostima oni pobuđuju ljudsku gordost. Plašeći ljude posledicama njihove neposlušnosti oni manipulišu njihovom nečistom savešću. Licemerno je kada sveštenstvo otruje svoje vernike sebičnim sentimentom, gordošću i krivicom, a onda izusti reči "Ljubite neprijatelje svoje!" Gord čovek ne može da voli ni prijatelje jer ga gordost prirodno čini preosetljivim i uvredljivim. Čovek nečiste savesti ima sklonost da iz straha izmišlja neprijatelje i tamo gde oni realno ne postoje. Sebičan čovek jeste kukavica koji se odriče svojih principa u svakom stresu koji ga omete u uživanju u zanosu njegovih osećanja.

DRUGI PROBLEM VEĆINE RELIGIOZNIH LJUDI

– POVRŠNI MORALNI ZAHTEVI

Promovisanjem formalnih i izopačenih moralnih zahteva, religija navodi vernike da svoju borbu vode na pogrešnom planu, pa se vernici zavaraju formalnim korekcijama svojim postupaka, ili reformom svojih osećanja, umesto da imaju za cilj reformu i ispravljanje svojih pokretač-

kih motiva. Ateista mnogo lakše zadržava svest da je pitanje dobra i zla pitanje njegovih pokretačkih motiva, od vernika, koga formalni i površni religiozni zahtevi odvrćaju od svesti da je problem u njegovom sopstvenom srcu. Zato će takvom verniku biti važnije da li radi na crveno slovo u kalendaru, nego da li ima u srcu gordost, gnevljivost i sebičnost. Ljudi vole da drže pravila koja ne zahtevaju reformu srca i karaktera, a čijim držanjem mogu sebe da zavaravaju da su ispravni. Takođe, isto tako ljudi vole i da svoja prijatna osećanja proglašavaju ljubavlju, dok kvalitet svojih pobuda zanemaruju.

Formalni i površni religiozni zahtevi će formirati površni i formalni način razmišljanja, pa će se vernik pokajati što je rekao ružnu reč drugom čoveku ili što je imao prema njemu negativna osećanja, ali se neće pokajati što je takav u svom srcu, pa će ostati i dalje sa istim motivima, istim nepromenjenim karakterom. On će se čak možda svakodnevno kajati za manifestacije svoje uvređene gordosti, ali se neće pokajati za samu svoju gordost, već će je i dalje koristiti kao pokretačku snagu za svoja dobra dela, čudeći se i ispovedajući kako nikako ne može da savlada svoju laku uvredljivost i osvetoljubivost. Kako će u srcu ostati nepokajan za svoje realne slabosti karaktera, zadržaće i svoju nečistu savest, a samim tim i svoju zavisnost od institucije koja mu pruža psihološko razrešenje krivice svojim autoritetom i svojim religioznim sistemom.

TREĆI PROBLEM VEĆINE RELIGIOZNIH LJUDI

– SISTEM UGUŠENJA SAVESTI

Za razliku od ateista, religiozne osobe imaju u religiji veoma razrađen sistem koji im pruža psihološku satisfakciju kada greše i koji ih oslobađa od osećaja odgovornosti za svoje motive i postupke. “Niko me ne može ubediti kako se ja ne osećam uzvišeno posle ispovesti!” izjavljuje vernik, nesvestan da tom potrebom za ispovedanjem upravo otkriva nečistu savest zbog svog i dalje nepokajanog greha. Kada u životnom stresu ispolji svoje nepobedene slabosti karaktera, on tada probuđene savesti odlazi u svoj hram, da bi religioznim ritualima i izazvanim pobožnim osećanjima ugušio svoju savest i svest o potrebi za unutrašnjom reformom. On uistinu izlazi iz hrama promenjenih osećanja, ali ne i promenjenog karaktera, koji će u životnim probama opet otkriti svoje staro lice, i tako opet u krug. Da se zaista pokajao za svoje grehe, imao bi čistu savest, i ne bi imao potrebe za psihološkom satisfakcijom koju mu pruža njegov religiozni sistem.

Sada nam se nameće pitanje: Zašto religiozni ljudi nisu svesni da ih njihovo duhovno iskustvo čini gorim od ateista? Odgovor nas upućuje na četvrti razlog zašto su religiozni ljudi gori od ateista i agnostika:

ČETVRTI PROBLEM VEĆINE RELIGIOZNIH LJUDI – GUBLJENJE ZDRAVORAZUMNIH KRITERIJUMA

Razumno analizom svojih motiva i postupaka vernici bi mogli da postanu svesni da svoja dobra dela ne čine iz nesebične ljubavi i dobrote, već iz gordosti, sebičnog sentimenta i nečiste savesti. Takođe, upotrebom razuma bi shvatili da vode duhovnu borbu na pogrešnom planu, kajući se za simptome svojih loših motiva — za loša osećanja i postupke, umesto za same loše motive ponašanja. Takođe, razumno analizom bi mogli postati svesni da im religija kroz razne rituale i izvore prijatnih osećanja pruža umirenje savesti koje im ne bi bilo potrebno da su zaista pokajani za svoje grehe. Ali kako religiozna učenja odvrćaju vernike od razumne analize smisla sopstvenih motiva i postupaka, navodeći ih da se umesto na razum oslanjaju na svoja osećanja ili na mišljenje duhovnog autoriteta, oni gube jedini način kojim bi mogli postati svesni svoje samoobmane — gube sposobnost zdravorazumnog razmišljanja.

Sa pravom je Ljubomir Nenadović, načelnik prosvete kneževine Srbije, još sredinom XIX veka konstatovao:

“Morate se čuditi šta može glupa vera od jednoga čoveka načiniti, i šta se koješta besmislenoga kroz vekove, među prostim narodom, može na veri nazidati. Takva vera, ko se od nje kao od kakve duševne bolesti ne odbrani i ne otima, uzme čoveku sav razum, zabrani mu razmišljanje, pretvori ga u neko čudovište, koje, kad govori o svojim ubeđenjima, o svom sujeverju, ne znate pouzdano kazati: ili je lud, ili se šali, ili ozbiljno tako misli i veruje.” (Ljubomir Nenadović, Celokupna dela 706)

DA LI JE ATEIZAM ZAŠTITA OD OBMANE RELIGIOZNOG ISKUSTVA?

Konstatovali smo da postoje ukupno četiri razloga zbog kojeg su religiozni ljudi gori od ateista. Ti razlozi su sažeto rečeno:

1) Zato što svoja dobra dela čine iz loših pobuda: gordosti, sebičnog sentimenta i krivice, umesto iz nesebične ljubavi.

2) Zato što imaju takvu predstavu o dobru i zlu koja ne zahteva da reformišu svoje pokretačke motive, već ih ona zavarava promenama u njihovim osećanjima i postupcima.

3) Zato što im kroz različite rituale i izvore osećanja religiozni sistem pruža umirenje savesti u njihovom nepokajanju, pa mogu slobodnije od osude savesti da čine zlo, nego oni koje takve mehanizme nemaju.

4) I zato što ih oslanjanje na religiozne vođe i na sopstvena osećanja oslobađa od odgovornosti da razumno preispitaju svoje motive i tako postanu svesni svoje samoobmane.

Nameće nam se pitanje, da li postoji životna filozofija koja čoveka čuva od ova četiri iskušenja. Da li je to ateistička životna filozofija?

PRVI PROBLEM ATEISTIČKE FILOZOFIJE

– NEMOĆ PROMENE POKRETAČKIH MOTIVA

Ateistička životna filozofija nije u stanju da reformiše motive ljudskog srca. Umesto unutrašnjeg rada na sebi i svom srcu, ona se oslanja na spoljašne pritiske koji čoveka strahom od kazne čuvaju da ne ispoljava zlo. Zato je svaki ateistički poredak obeležen represijom državnog aparata koji se meša u svaku poru ljudskog življenja da bi tako nadomestio odsustvo lične odgovornosti rada na sebi.

Srednjevekovni strah od osvetoljubivog Boga ateizam zamenjuje strahom od osvete države, koja umesto svevidećim Božjim okom, svojom službom bezbednosti snima i kontroliše ispravnost ljudskog ponašanja. Kako ateizam nije u stanju da reformiše ljudske motive, on pruža samo formalnu promenu ljudske ideologije, pa ono isto zlo koje se ranije činilo u ime religioznih ideala (dobrote, pravde, itd), sada se čini u ime ateizma i njegovih ideala (dobrote, pravde, itd).

DRUGI PROBLEM ATEISTIČKE FILOZOFIJE

– POVRŠNOST MORALNIH ZAHTEVA

Kako nije u stanju da reformiše motive ljudskog srca ateistička životna filozofija ima površne moralne zahteve koji ne ulaze u kvalitet ljudskih pobuda (jer je nemoćna da ih promeni), već se zadovoljava time da čovek svoje slabosti ne izražava na štetu drugog čoveka. Kako ne uspeva da iskoreni zlo iz samog ljudskog srca, ateistička životna filozofija se oslanja na ulogu države, tražeći od nje da ona obezbedi spoljašnji mir i sigurnost, da bi tako od čoveka uklonila iskušenje koje on u svom postojećem stanju nije u stanju da zrelo podnese. Raznim tabuima i zabranama ateistička ideologija i država uklanjaju povode za međusobne sukobe (verske, nacionalne u druge razlike), ali ne i samo zlo iz ljudskog srca.

TREĆI PROBLEM ATEISTIČKE FILOZOFIJE

– UGUŠIVANJE GLASA SAVESTI

Iako religiozni trikovi i mehanizmi koji oslobađaju čoveka od njegove odgovornosti svakako prevazilaze one koje koriste ateisti, ni sami ateisti nisu na njih imuni. Pojam religije kao opijuma naroda u ateizmu jeste adekvatan pojmu opijanja narkoticima, meditacijama, zloupotrebom muzike, filma, video igrice, itd od strane ateista. Pojam ispovedni-

ka koji u religiji pruža čoveku psihološku satisfakciju u rasterećenju od osećanja krivice, zamenjen je kod ateista ulogom psihoterapeuta koji takođe površno pomaže svom pacijentu, ne da reši svoje probleme u svom korenu, već da se prijatnije oseća. Razni religiozni rituali sa svojom psihološkom satisfakcijom su u ateizmu zamenjeni raznim sujevnim pravilima, strahovima i interesovanjima (zanimanjem za horoskop, itd).

ČETVRTI PROBLEM ATEISTIČKE FILOZOFIJE

– ODRICANJE OD ZDRAVORAZUMNIH KRITERIJUMA

Kao što se religiozni ljudi oslobađaju potrebe da razumno preispitaju smisao svojih motiva i postupaka, i umesto toga imaju potrebu da se oslanjaju na svoja osećanja i utiske, kao i na stavove svojih religioznih autoriteta, tako i ateisti pokazuju sklonost da se u prosuđivanju ispravnosti svojih motiva i postupaka više oslanjaju na kvalitet svojih osećanja (prijatnost hedonističkog užitka) i stavove svojih svetovnih autoriteta, nego da sami razumno analiziraju smisao svojih motiva i postupaka u prosuđivanju njihove ispravnosti.

ŠTA JE NAJBOLJA ZAŠTITA OD OBMANE RELIGIOZNOG ISKUSTVA?

Najbolja zaštita od religiozne obmane ne može da bude ateizam iz prostog razloga što bi sposobnost ateiste da suštinski raskrinka temeljne zablude religioznog iskustva raskrinkala i iste te mehanizme kod njega samog, koje on takođe koristi pod formom svog sopstvenog ateizma. Samo priznanje ateiste da su religiozni ljudi obmanuti ukazuje na potrebu za istinom koja će čoveka sačuvati od zablude samoobmane. Samo priznanje ateiste da religiozni ljudi imaju karakterni problem predstavlja njegovo priznanje da je ljudima potrebno spasenje od greha. I zaista, najbolja zaštita i raskrinkavanje sve četiri zablude religioznih ljudi, ali i ateista koji te zablude nose pod svojom ateističkom formom, nalazi se u vrhovnom autoritetu hrišćanske religije, u samom Svetom pismu.

UPOZORENJE NA ISKUŠENJE SAMOOBMANE

GUBLJENJA ZDRAVORAZUMNIH KRITERIJUMA

Za razliku od uvraženog religioznog shvatanja da treba u veri da isključimo svoj razum, da slepo verujemo i da se oslanjamo na svoje utiske i osećanja, Sveto pismo opominje:

“Lud veruje svašta, a pametan pazi na svoje korake.” “Razum će te čuvati izbavljajući te od zla puta” (Priče 14,15; 2,11-1)

“Srce je prevarno više svega i opak: ko će ga poznati?” “Ko se uzda u svoje srce, bezuman je; a ko hodi mudro, izbaviće se.” “Bezumniku nije mio razum nego da se javlja srce njegovo.” (Priče 17,9; 28,26; 18,2)

Sveto pismo ne uči da treba imati jednu osobu (duhovnika) kojoj slepo verujemo, već nam preporučuje da tražimo savete, i to ne samo od jedne osobe već od mnoštva: “Izbavljenje je u mnoštvu savetnika.” (Solomon 24,6) U mnoštvu savetnika ćemo svakako naići na različite stavove, pa ćemo opet morati na sebi da zadržimo odgovornost da sami zaključimo na osnovu smisla rečenoga ko je u pravu, što nas čuva od onog patološkog oslanjanja na druge ljude, koje bi nas onesposobilo da odrastemo i postanemo ljudi.

Da ne bismo odgovornost mišljenja i razumevanja istine sa sebe precivali na ikog drugog, pa i na religiozne autoritete, opomenuti smo sledećim rečima:

“A vi se ne zovite ravi; jer je u vas jedan ravi Hristos, a vi ste svi braća. I ocem ne zovite nikoga na zemlji; jer je u vas jedan otac koji je na nebesima. Niti se zovite učitelji; jer je u vas jedan učitelj Hristos. A najveći između vas da vam bude sluga...” “Da je proklet čovek koji se uzda u čoveka.” “Kupljeni ste skupo, ne budite robovi ljudima.” (Matej 23,8-11; Priče 17,5; 1 Korinćanima 7,23)

Kult ličnosti je jasno osporen sledećim primerom — kada je Kornelije kleknuo da se pokloni apostolu Petru, bio je zbog toga ukoren:

“A kad Petar šćaše da uđe, sreće ga Kornelije, i padnuvši na noge njegove pokloni se. I Petar ga podiže govoreći: Ustani, i ja sam samo čovek.” (Dela 10,26)

Ako je greh pokloniti se živom apostolu, kako onda nije greh pokloniti se njegovoj slici ili kipu?

Biblijski Bog se ne otkriva kroz slike i meditaciju, pa zato ne može da ima funkciju idola, već se otkriva razumno kroz karakter, jer ima funkciju uzora:

“A znamo da sin Božji dođe i DAO NAM JE RAZUM da poznamo Boga istinitoga i da budemo u istinitome sinu njegovom Isusu Hristu.” (1.Jovanova 5,20)

SISTEM UGUŠENJA SAVESTI

Sveto pismo ne poznaje rituale i obrede koji imaju svrhu da pruže psihološku satisfakciju čovekovoј nečistoj savesti. Ispovedanje je usmereno na sve one koje smo lično uvredili ili oštetili, a ne samo ka sveštenicima:

“Ispovedajte, dakle, jedan drugom grehe, i molite se Bogu jedan za drugog.” (Jakov 5,16)

Odnos sa Bogom preko slika i kipova, koji pružaju psihološku sigurnost, jeste zabranjen zahtevom Druge Božje zapovesti:

“Ne gradi sebi lika rezana niti kakve slike od onoga što je gore na nebu, ili dole na zemlji, ili u vodi ispod zemlje. Nemoj im se klanjati niti im služiti;” (2.Mojsijeva 20,4-5)

Da je obožavanje umrlih preko njihovih slikovnih predstava manipulacija ljudskim slabostima jasno otkrivaju reči mudrog Solomuna:

“I dojučerašnjeg mrtvacu sad već kao Boga poštuje i odredi svojim podanicima tajne obrede i žrtve. One koje ljudi nisu mogli u osobi njihovoj poštovati, jer su predaleko od njih prebivali, približavahu sebi njihovo daleko obličje, te je svetina, ponesena lepotom dela počela pridavati božanske počasti onome koga je nedavno slavila kao čoveka. ... Nas nije zaveo nikakav izum opakih ljudskih sposobnosti, ni jalovo slikarsko delo, ukrašeni likovi koji u budalama potiču žudnju te žude za neživim obličjem mrtvog lika. Ljubitelji su zla i dostojni takvih nada oni koji ih čine ili žele ili poštuju.” (Mudrosti Solomunove 15,4-6)

Da čovek ne može ostvariti viši nivo duhovnosti od onoga koji ima pred sobom, otkriva psalmista David:

“Usta imaju a ne govore, oči imaju a ne vide, uši imaju a ne čuju, ... Kakvi su oni, onaki su i oni koji ih grade, i svi koji se uzdaju u njih.” (Psalam 135,15-18)

Bezumlje idolopoklonstva otkriva prorok Jeremija:

“Kao što posuda kojom se čovek služi postaje beskorisna kada se razbije, tako je i s njihovim bogovima koji su postavljeni u hramovima. Oči su im pune prašine što je dižu noge onih koji ulaze. ... Ako ljude pogodi rat ili nevolja, sveštenici se međusobno savetuju gde da se s njima sakriju; kako ne uvideti da to nisu bogovi kad ni sami sebe ne mogu izbaviti od rata i od nevolja? ... Ne mogu se odbraniti ni od kradljivaca ni od razbojnika, ... Bolja su i vrata u kući koja čuvaju ono što je u njoj, nego lažni bogovi.” (Pismo Jeremije proroka, Varuh 6,15-23)

Apostoli otkrivaju da funkcija rituala, kao i funkcija dobrih dela ne sme biti pokušaj da se njima podmiti Bog i zasluži spasenje:

“Jer ste vi milošću spaseni, po veri. I to ne dolazi od vas. Dar je to Božji, i ne po delima da se niko ne bi pohvalio.” “Jer se delima zakona ni jedno telo nece opravdati pred Njim.” “A kada se javi dobrota i čovekoljublje Boga, Spasitelja našega, ne za dela pravedna koja mi učinismo, nego po svojoj milosti spase nas banjom novoga rođenja i obnovenja Duhom Svetim.” (Efescima 2,8-9; Rimljanima 3,20; Titu 3,4-5)

POVRŠNI MORALNI ZAHTEVI

Površni moralni zahtevi koji navode čoveka da se kaje za prekršaje nebitnih pravila ponašanja, a da istovremeno zanemaruje pokajanje za loše pobude sopstvenog srca, takođe su osuđeni u Svetom pismu:

“Ovi ljudi usnama me poštuju, a srce njihovo daleko stoji od mene, no zaludu me poštuju učeći naukama, zapovestima ljudskim. Jer ostaviste zapovesti Božje, a držite običaje ljudske.”

“Teško vama književnici i fariseji, licemeri što čistite spolja čašu i zdelu a iznutra su pune grabeža i nepravde. Fariseju slepi! Očisti najpre iznutra čašu i zdelu da budu i spolja čiste. Teško vama književnici i fariseji, licemeri, što ste kao okrečeni grobovi, koji se spolja vide lepi a unutra su puni kostiju mrtvačkih i svake nečistote. Tako i vi spolja se pokazujete ljudima pravedni, a iznutra ste puni licemerja i bezakonja.”

“Još reče: Šta izlazi iz čoveka ono pogani čoveka; Jer iznutra, iz srca ljudskog, izlaze misli zle, preljube, kurvarstva, ubistva, Krađe, lakomstva, pakosti, zloće, lukavstvo, sramote, zlo oko, huljenje na Boga, ponos, bezumlje. Sva ova zla iznutra izlaze, i pogane čoveka.” (Marko 7,6-8; Matej 23,25-28; Marko 7,20-23)

LOŠI MOTIVI RELIGIOZNE REVNOSTI

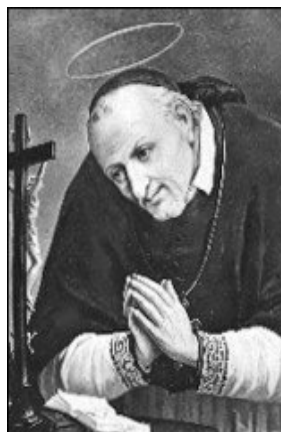
Sveto pismo upozorava na mogućnost da čovek bude pokrenut na dobra dela lošim (fanatičnim) motivima, umesto nesebičnom ljubavlju. Jedan od najčešćih motiva iz kojih čovek čini dobra dela jeste sujeta želja za odobravanje drugih ljudi. Zato Isus Hristos upozorava:

“Pazite da pravdu svoju ne činite pred ljudima da vas oni vide; inače plate nemate od Oca svojega koji je na nebesima.” (Matej 6,1)

No, čovek se može gorditi i pred samim sobom. Pokušaj čoveka da postane ponizan tako što će sam sebe ponižavati, rezultuje time da će on goreti od uobraženosti što se tako lepo ponizio otvorenim priznanjem svoje prevelike grešnosti i ništavnosti.

Da čovek ne bi pobuđivao i pothranjivao svoju sopstvenu gordost i ponositost bavljenjem svojim dobročinstvom, Isus Hristos upozorava da čovek ne treba da svoj um usmerava ka bavljenju svojim postupcima:

“A ti kad daješ milostinju, da ne zna levica tvoja šta čini desnica tvoja.” (Matej 6,3)

Realna poniznost može biti samo posledica čovekovog bavljenja onim što ga prevazilazi - poznanja samog Boga, a nikako bavljenja sobom.

Takođe, strah je često motiv koji ljude pokreće na religioznu revnost: "Strah kojim me se boje zapovest je ljudska kojoj su naučeni." "U ljubavi nema straha, nego savršena ljubav izgoni strah napolje; jer je u strahu mučenje, a ko se boji nije se usavršio u ljubavi." "Jer nam Bog ne daje duha straha, nego sile i ljubavi i čistote." (Isaija 29,13; 1.Jovanova 4,18; 2.Timotiju 1,7)

Jedan od čistih motiva religiozne revnosti može biti i nečista savest zbog nepokajanih greha, koja ljude navodi na mehanizam obrnutog ponašanja tj. da donose odluke da spolja čine suprotno od onoga što bi u srcu želeli, na primer, da se uzdržavaju od hrane i seksualnosti upravo zato što u srcu nisu pobedili njihovu zloupotrebu. Sveto pismo govori o onima koji su "u licemerju laža, žigosanih na svojoj savesti, koji zabranjuju ženiti se, i zapovedaju uzdržavati se od jela koja Bog stvori za jelo sa zahvalnošću vernima i onima koji poznaše istinu." (1.Timotiju 4,1-4)

Da samopožrtvovanost nije garancija ispravnosti motiva koji čoveka navode na samopožrtvovanost otkrivaju sledeće reči apostola Pavla:

"I ako razdam sve imanje svoje, i ako predam telo svoje da se sažeže, a ljubavi nemam, ništa mi ne pomaže." (1.Korinćanima 13,3)

Da su loši pokretački motivi tesno povezani sa odricanjem od zdravog razuma, otkriva takođe apostol Pavle kada o takvim vernicima piše:

"Jer svedočim da imaju revnost za Boga, ali ne po razumu!" (Rim.10,2)

Odmah u sledećem stihu apostol objašnjava da nerazumnost (gubljenje zdravog razuma) jeste posledica odsustva htenja da se razume razlika između motiva ljudske pravednosti (gordosti, sujete, nečiste savesti, sebičnog sentimenta ...) i božanske pravednosti (nesebične ljubavi):

"Jer ne poznaju pravde Božje i gledajući da svoju pravdu utvrde ne pokoravaju se pravdi Božjoj." (Rimljanima 10,2-3)

ZAKLJUČAK

Najbolja zaštita od lošeg uticaja religije jeste poznavanje religije Svetog pisma koja raskrinkava sve mehanizme religiozne obmane. Otkrivenje Svetog pisma zapravo čuva čoveka od njega samog i predstavlja put izbavljenja od ropstva sopstvenim slabostima karaktera: "I poznaćete istinu, i istina će vas izbaviti." (Jovan 8,32) Kada čovek pobedi svoje grehe i kada zato stekne čistu savest, tada ne može biti izmanipulisan ni preko svojih slabosti karaktera (sebičnosti, gordosti, telesnosti), niti preko svoje nečiste savesti, niti preko potrebe za odricanjem od odgovornosti da misli svojom glavom, jer više nema razloga da se odriče zdravog razuma.